

Realisme, simbolisme, abstracció, contemplació

Teoritzar sobre les arts plàstiques sempre resulta quelcom difícil, a causa de l'enorme embolic d'istmes i posicions dialèctiques de grups d'intel·lectuals que, amb llur discurs, a vegades desvirtuen el vertader sentit de la posició de l'artista. D'aquí ve el considerable Cafarnaüm que sobre les tendències de l'art actual es produeix en l'opinió pública, que té poca consciència de la realitat d'aquest fenomen.

El realisme o classicisme vol ser la màxima aproximació a l'existència objectiva de les coses, l'aproximació fugissera a una realitat que s'escapa tot seguit com la mateixa vida. De fet en aquest cas, l'artista intenta aconseguir una realitat que acosta el quadre a una similitud inventariada, però tot seguit s'adona que allò que ha intentat plasmar, que aquella exactitud que pretenia aconseguir, li ha fugit de les mans, s'ha atrofiat, i s'ha convertit en una presència que té unes certes connotacions amb el que té davant, però que de bon tros no té ni reflecteix la sublim palpitació de la vida.

Conscient d'aquest fenomen, comprèn que la realitat és impossible d'assolir; és quan llavors esdevé la síntesi, i la realitat es converteix en argument, és a dir, que qualsevol objecte pintat, per precís que en sigui el color, mai esdevindrà igual a l'objecte real. Això demostra que la realitat és intransferible a qualsevol mecanisme o manipulació. Estèticament, el que vol ser una fidel imitació a la naturalesa s'oposa a l'idealisme, i estanca en l'artista qualsevol tendència a la lliure imaginació.

Els simbolistes, en canvi, intenten expressar conceptes que tenen un sentit més extens i general, que la intel·ligència identifica per

evocar una imatge. No podem tampoc confondre el símbol amb l'al·legoria, atès que aquesta correspon a un sentiment més fred i opac. Els simbolistes entren dintre un terreny utòpic per obtenir una visió d'una transcendència superior a la real; l'estratègia del quadre adquireix una total i absoluta independència del fet real de la imatge; el concepte esdevé més lliure i generós; el símbol, que pot ser expressat amb color i forma, més que reflectir la realitat, intenta redimir-la deixant per a l'espectador un vast camp de reflexions poètiques, és a dir, és l'intent de fer que allò a què diem realitat esdevingui més transcendent que la pròpia veritat de les coses; en definitiva, és l'accés a la prioritat de la inventiva i a la llibertat d'expressió plàstica.

L'abstracció, en canvi, produeix la sensació de vaguetat quimèrica; fuig de tota aplicació concreta visual; és com una operació que consisteix a separar mentalment allò que en realitat és indivisible; és una manera subtil de transcriure d'una manera visionària inconcreta certes aparences que poden tenir vaguetats o semblances amb qualsevol real. La plàstica que emprava aquest procediment ha omplert una enorme quantitat de teles a les quals es dona el nom d'abstraccions, quan particularment crec que seria millor qualificar-les amb el nom de semblances, perquè tot el que es manipula sobre una tela o un paper, encara que remotament, té la virtut d'acostar-nos a visions que l'espectador més o menys concreta, segons la seva peculiar visió; és notori, quan assistim a una mostra d'aquesta tendència, escoltar el comentari d'algú que veu un elefant allà on l'altre veu un ocell. Llavors l'encanteri de l'abstracció desapareix totalment d'allò que no pot explicar-se amb paraules. La total abstracció és el buit absolut. Tot el que sigui ple de qualsevol material, si més no, representa aquest element, encara que no concretí res; llavors ja no és cap abstracció.

Els camins del conreu de les arts plàstiques parteixen d'aquestes tres concepcions. Tots els altres istmes són derivacions que sorgeixen d'aquests tres moviments, que han marcat la pauta, i la continuaran marcant, del destí d'aquest alè de vida espiritual que l'home vol perpetuar a través de l'art.

L'art plàstic no tindria cap significat si no poguéssim contemplar-se, així com no tindria raó l'existència dels cinc sentits de l'home si no poguéssim usar-los. Tot en la vida és art. El gust evoca un artista cuiner; l'olfacte, un creador de perfums; l'oïda, les més excelses variacions musicals; el tacte, que produeix inequívokes sensacions de plaer; tot forma part d'un meravellós entrellat que ben comprès aporta a l'home la seva distinció de la resta dels altres sers.

Les preferències són diferents i variades en cada individu. És per això que la educació contemplativa fa que sigui norma respectar tots els suggeriments òptics de les diferents tendències humanes d'expressió. La contemplació d'un quadre requereix un esforç d'aproximació a quelcom aliè, a vegades als nostres sentiments; és cert, defugim d'imatges que no sabem acceptar, a vegades induïts per una personal posició; però cal tenir en compte sempre que no existeix una sola veritat de les coses. A vegades no comprenem com és possible que allò que un troba meravellós, l'altre ho consideri totalment discordant. Això és molt difícil d'explicar, però forma part de la nostra condició.

És necessari, cada vegada més, el sentit de la tolerància i l'aproximació a tota mena de tendències i intentar comprendre les motivacions que modifiquen la nostra sensibilitat, a fi d'assolir que l'art és una forma d'expressió humana, com qualsevol altra, apartant com a mal pitjor, la mitificació i el virtuosisme, donant pas a l'art per excel·lència que ens permet gaudir del suprem art de viure.

Joan Fuster i Gimpera